

«Bak dynga stiger solen opp . . .»

Av Terje Kronen.

Terje Kronen er avd.dir. i Miljøverndepartementet og ledet «Offentlig utvalg for avfallsminimering og gjenvinning».

Det offentlige utvalget for avfallsminimering og gjenvinning avga rapport i begynnelsen av desember etter vel ett års arbeid. Utvalget har vært ledet av Miljøverndepartementet. Ellers har Forbrukerrådet, LO, NHO, Naturvernforbundet, KS og Næringsdepartementet vært representert. SFT har vært sekretariat, der siving. Tor Gundersen har vært engasjert.

En stor utfordring

Interessen for kildesortering i husholdningen er nå upåklagelig. Moss har i noen år hatt et kildesorteringsopplegg. En spørreundersøkelse viste at 95% av befolkningen er positive til innføring av kildesortering, og — enda bedre — 65% er positive selv om dette skulle medføre at renovasjonsavgiften ville øke med 10%. Denne interessen er bekreftet med spørreundersøkelser i andre kommuner. Samtidig har gjenvinning et stort potensiale til å bli en betydelig næringsgren. I USA og Vest-Europa er gjenvinning blant de 4—5 viktigste næringsgrenene.

Avfallsminimering, dvs. reduksjon av avfallsproduksjonen, er viet stor oppmerksomhet i den offentlige utredningen, og utvalget foreslår en rekke konkrete virkemidler for å få redusert avfallsgenereringen ved kilden.

Hovedproblemet nå er å sikre *avsetningen* for det kildesorterte avfallet. Det samles inn mye papir, glass og plast,

men avsetningsmulighetene er ikke tilfredstillende.

Potensialet for å øke gjenvinningsgraden er stort. Det som idag hindrer økt gjenvinning er:

- mangel på kunnskap og lite bevisste holdninger,
- rammebetingelsene for næringslivet,
- mulighetene i lovverket som i liten grad utnyttes
- for billig avfallsbehandling, dvs. at avfallsbesitteren ikke konfronteres med de kostnadene som er forbundet med en forsvarlig avfallshåndtering,
- manglende avsetningsmuligheter,
- høye transportkostnader,
- ofte unødige kvalitetskrav.

Satsingsområder

Utvalget har pekt ut følgende satsingsområder der det antas å være et stort potensiale for avfallsminimering og gjenvinning:

- Organisk avfall
- Papiravfall
- Bygnings- og rivningsavfall
- Spesialavfall
- Plast
- Glass
- Gummi (bildekk)
- Jern
- Aluminium.

Fra bruk og kast til kast og bruk!

Utvalget har foreslått at følgende prinsipper og tiltak/virkemidler bør

legges til grunn for den norske avfallspolitikken:

Generelle prinsipper

- * Avfallsbesitteren skal som hovedregel dekke kostnadene ved håndtering av avfallet, herunder eventuell merkostnad ved gjenvinning. Dette vil være i samsvar med prinsippet om at forurenseren skal betale, det såkalte PPP —Polluter Pays Principle.
- * Avfall skal hindres i å oppstå eller gjenvinnes når det er lønnsomt ut fra en samfunnsøkonomisk vurdering, der også avfallets negative innvirkning på miljø, naturressurser og livskvalitet inngår.
- * Produktenes totale livssyklus fra råvareforbruk, energiforbruk, produksjon, bruk og avfallshåndtering (vugge til grav-betraktning) skal vurderes.
- * Lover, forskrifter og standarder skal ikke være til unødig hinder for avfallsminimering og økt gjenvinning.
- * Forbrukeren skal sikres informasjon som gir bedre mulighet for et miljøriktig valg.

Avfallsminimering

- * Avfallsgenerering skal hindres ved utvikling og bruk av renere produksjon og bedre produkter.
- * Forbrukerne og næringslivet skal ved ulike virkemidler påvirkes til avfallsreducerende adferd.

Innsamling, sortering og transport

- * Avfall skal i størst mulig grad sorteres.
- * Transportutjevningsordninger skal være etablert for prioriterte avfallskomponenter.

- * Produsenter og distributører skal kunne pålegges ansvar for avfallshåndtering for enkelte produkter.

Gjenvinning

- * Gjenvinning skal tilstrebes på høyest mulige gjenvinningsnivå. Gjenbruk prioriteres, deretter prioriteres materialgjenvinning som igjen prioriteres foran energitnyttelse.
- * Rammebetingelsene for bruk av gjenvunnet råvare skal være minst like bra som for jomfruelig råvare.
- * Avsetning for prioriterte avfallskomponenter sikres gjennom utvikling av markeder for avfallsbaserte produkter.

Tiltak/virkemidler for å minimalisere avfallsmengdene

Samfunnsøkonomisk riktigere pris på avfallshåndtering.

- * Pris for avfallshåndtering skal dekke kostnadene til en miljømessig forsvarlig behandling. Dette vil føre til generelt høyere leveringsavgifter og avfallsgebyr, spesielt høyere leveringsavgift for usortert avfall.
- * Ta i bruk ordninger med mengderelatert avfallsgebyr.
- * Sette krav om organisering og regnskapsførsel i renholdsverk. Et minstekrav må være at avfallsanlegg fører selvstendig, kostnadsorientert regnskap.
- * Ta i bruk produktavgifter på særlig avfallsskapende produkter som ikke går inn i gjenvinningsordninger.
- * Endre reglene for merverdiavgift på brukte gjenstander. Utvalget går inn for at forslaget gis en rask vurdering.
- * Innføre lavere arbeidsgiveravgift for utvalgte reparasjonsvirksomheter.

Skjerpede krav til avfallshåndtering.

- * Stille strengere miljøkrav til avfallsanlegg.
- * Skjerpet kontroll med ulovlig disponering og behandling av avfall, herunder hindre at avfall kommer på avveier.
- * Endre Forurensningsloven og Produktkontrollloven slik at avfallsminimering inngår i lovene.
- * Stille krav om avfallsminimering ved tillatelser til forurensende virksomhet gitt i medhold til Forurensningslovens § 11 og § 16.
- * Ta i bruk Produktkontrollloven mer aktivt bl.a. ved bruk av forbud mot miljøfarlige og særlig avfallsskapende stoffer og produkter.

Utvikle et grønnere arbeidsliv

- * Gi tilskudd til demonstrasjonsprosjekter for miljøgjennomgang i bedrifter og offentlige etater. Prosjektene forutsettes å ha demonstrasjonseffekt over for likeartede virksomheter.
- * Utvikle et system for miljøgjennomgang i ulike typer bedrifter.
- * Utarbeide og følge opp avfallsplaner, også for virksomhet som ikke behandles i henhold til Forurensningslovens § 11.
- * Gi tilskudd og lån til utvikling av
 - renere teknologi
 - mer miljøvennlig emballasje og distribusjonssystemer som kan redusere avfallsmengden.
- * Utarbeide en mal for mer miljøvennlig innkjøpspraksis og avfallshåndtering i offentlig sektor.
- * Sette opp langsiktige mål for å redusere bruken av miljøskadelige stoffer i det offentlige og private næringsliv.

Endre holdninger og adferd

- * Gjennomføre holdningsskapende informasjonstiltak rettet mot politikere, næringslivet og offentlig sektor, blant forbrukerne og i skoleverket.
- * Styrke undervisningen mht. avfallsminimering og gjenvinning, men spesielt i tilknytning til høyere teoretisk utdanning og til fagopplæringen.

Tiltak/virkemidler for tilrettelegging av sortering, innsamling og transport

Øke mulighetene for riktig sortering

- * Produkter og emballasje som er egnet for gjenvinning merkes for å lette sortering. Slik merking av produkter og materialer kan gjennomføres med hjemmel i Produktkontrolllovens § 4.
- * Det stilles krav til sortering og levering av avfall til gjenvinning med hjemmel i § 33 i Forurensningsloven.
- * Innføring av differensiert avfallsgebyr etter mengde og sorteringsgrad muliggjøres ved endring av Forurensningslovens § 34.

Bedre rammebetingelser

- * Gi investeringstilskudd til kildesorteringensløsninger i større områder og til mottaks- og transportordninger.
- * Innføre transportutjevningsordninger for prioriterte avfallskomponenter.
- * Gi tilskudd til prosjekter for demonstrasjonsformål i tilknytning til anlegg for sortering og bearbeiding av avfall, eksempelvis for avfall fra bygnings- og rivningsvirksomhet.

Planlegging av avfallsløsninger.

- * Gi pålegg om utarbeiding og gjennomføring av avfallsplaner for næringsvirksomhet og kommunene.
- * Etablere veiledning for kommunene i valg av løsninger for kildesortering.
- * Vektlegge avfallsminimering og gjenvinning ved behandling av søknader om tillatelse etter Forurensningslovens § 11.

Opprettelse av retur- og gjenvinningsordninger

- * Pålegge produsenter og distributører av enkelte produkter ansvar for avfallshåndtering av produktet. Slike krav kan for eksempel stilles for ikke pantbar glassemballasje og andre former for emballasje og for særlig avfallsskapende og sammensatte produkter som skaper problemer ved avfallsbehandling.

Opprettelse av pante- og retursystemer

- * Opprette pante- og retursystem organisert av bransjen selv etter modell av flaskepantssystemet for øl og mineralvann. Slike ordninger bør utvides til å gjelde flere produkter. Eksempler er annen emballasje egnet til gjenvinning og andre særlig avfallsskapende produkter. Ordningene skal godkjennes av SFT.
- * Pante- og retursystem i statlig regi etter modell av bilvrakpantordningen. Ordningen bør utvides til å gjelde flere produkter. Eksempler er tyngre kjøretøy, landbruks- og anleggsmaskiner, bildekk, bilbatterier og spillolje.

Tiltak/virkemidler for bedre behandling og økt avsetning

Fremme etterspørselen etter avfallsbaserte produkter

- * Økt bruk av avfallsbaserte produkter. Offentlig sektor har et spesielt ansvar og bør gå foran i bruken av slike produkter.
- * Etablere standarder og krav til returbaserte produkter.
- * Ordningen med positiv miljømerking må inkludere produkter som benyttes avfallsbasert råstoff.
- * Gi økonomisk støtte til holdningskampanjer og informasjon innen offentlig virksomhet for å fremme bruken av avfallsbaserte produkter.
- * Gi økonomisk støtte til holdningskampanjer gjennomført i regi av forbrukerorganisasjoner, miljøorganisasjoner og andre.
- * Gjennomføre komposteringskampanje, herunder drive veiledning og informasjon om hjemmekompostering.

Fremme bruken av avfall som industri-råstoff

- * Stille krav om bruk av returbasert råstoff i produkter.
- * Stille krav om at avfall skal utgjøre en del av råstoffgrunlaget i nye bedrifter (eksempelvis papirproduksjon).
- * Etablere system og vedlikeholde informasjon om aktuelle avtakere av avfallsråstoff (produksjonsbedrifter, grossister, gjenvinningsbedrifter).
- * Gi pålegg om at næringsvirksomhet som ikke trenger tillatelse etter Forurensningslovens § 11, skal sortere avfall og levere det til avtakere for gjenvinning.
- * Øke FoU-innsatsen for alternativ bruk av avfallsbasert råstoff, spesielt

bidra med offentlige midler til del-finansiering av FoU-prosjekter i næringslivet.

Iverksette gjenvinningsvirksomhet

- * Gi investeringsstøtte til produksjonsbedrifter som benytter avfallsråstoff. Støtten begrenses til det som er nødvendig for å oppveie de ulemper som

følger med bruk av avfallsråstoff eller der det er samfunnsmessig ønskelig å få gjenvinningsvirksomhet i gang.

- * Gi fritak for investeringsavgift på driftsmidler til gjenvinningsanlegg i landbruk, varehandel og i kommunal virksomhet og til energiutnyttelse.

A.R. REINERTSEN RÅDGIVENDE INGENIÖR

VAR-TEKNIKK

- Kommunale og interkommunale oversiktsplaner
- Rammeplaner
- Hydraulikk
- Vannføringsmåling
- Vannkvalitet
- Hydrologi
- Reguleringsdammer
- Behandlingsanlegg
- Prosess
- Bassenger
- Rørlednings- og kulvertsystemer
- EDB systemanalyser
- Avfallshåndtering
- Dykkertjenester

BYGGETEKNIKK

BYGGELEDELSE

PROSJEKTADMINISTRASJON

HOVEDKONTOR: Erling Skakkes gt. 25, 7000 Trondheim. Tlf. 07/52 60 40.

AVDELINGSKONTORER: Havnegt. 26, 7700 Steinkjer. Tlf. 07/64 300.

Hamang Terrasse 55, 1300 Sandvika. Tlf. 02/54 11 03.